

OLYMPISMUS

Budoucnost olympismu?

Moderní olympismus

Ke zrodu novodobého olympismu přispěl, jak známo, podstatnou měrou Pierre de Coubertin. Svoje dílo budoval s velkým obdivem k antice, inspiroval ho především ideál kalokagathie, ekecheirie a samotné řecké Olympijské hry. Ovlivnil ho rovněž anglický sport (systém výchovy sportem, tj. v duchu fair play, osobní odpovědnosti, spojování tělesných i mentálních schopností....). Pokusil se tyto zdroje propracovat a zobecnit s důrazem na spojení sportu a výchovy. Představy obohacoval a stále zpřesňoval, až vytvořil *koncept*, později (od r. 1912) označovaný jako „olympismus“. Charakterizoval jej nikoliv jako systém, ale „stav mysli“; později jej interpretoval tak, že stav mysli je součástí „životní filosofie“. Takové vymezení olympismu převzala i současná Olympijská charta. (Coubertin, 2000; Naul, 2008).

V souladu s touto filosofií bylo vznikající olympijské hnutí spojeno se sportovním soutěžením, uskutečňovaným v duchu rytířství, vzájemné úcty a uznávání. Účast stála výše než vítězství, cenila se vyváženost tělesného, duševního i morálního rozvoje. Byl to pokus na základě zájmu o sport sblížovat různé národy bez ohledu na příslušnost rasovou, politickou, náboženskou či jinou. Sport měl sloužit i pro reformu výchovy mladé generace. Coubertin chtěl rovněž změnit postoj veřejnosti k tělesným cvičením. Usiloval o zvýšení společenské prestiže sportu, jeho vnímání jako nezbytné součásti života a jako prostředek k formování životních postojů a názorů.

Coubertin byl natolik realistický, aby viděl, že samotné myšlenky nemají dostatečnou propagační sílu k tomu, aby se olympismus stal světově známým. K tomu měly sloužit co možná nejpůsobivější slavnosti olympijských her a jejich ceremoniály. Sportovci měli být vyslanci olympijských myšlenek, hry pak událostí, která přináší olympijské poselství do celého světa.

Současně olympijské poselství – a to bývá dodnes mnohdy přehlíženo – nemělo být podle Coubertina svázáno jen s olympijskými hrami. Nemělo se týkat pouze elitních sportovců, nýbrž všech sportovně aktivních lidí. Tato demokratická idea, kdy ze sportu nemá být nikdo vyloučen a kdy sport je určen opravdu každému, se promítla později do Olympijské charty, podle níž: *„Provozování sportu je lidským právem. Každý jednotlivec musí mít možnost provozovat sport.“*(2007). Stejně je sport interpretován i v Evropské chartě sportu (1994).

Má-li sport skutečně vytvářet hodnoty v duchu olympijských ideálů, potom musí prostředky výchovy a kultury aktivně využívat. Sport nemůže být bezduchý, bezcharakterní, sobecký, jednostranný. To znamená přes zásadní princip soutěže a konkurence sportu uplatňovat důsledně fair-play, porozumění, solidaritu, toleranci,

OLYMPISMUS

boj proti dopingu. Zprostředkovaně je to i poselství míru, princip rovnosti, negace jakékoliv diskriminace. Olympismus znamená tedy více než jen sport, je také spiritualitou, filosofií, sledující a určující zvláštní sportovní koncept, který dovoluje sportu hrát důležitou roli v individuálním rozvoji a v rozvoji humanismu a byl souměřitelný s jinými formami kultury.

Sport a jeho proměny

Ve světě se od dob Coubertina mnohé změnilo, také sport prošel značným vývojem. Jeho podstata však zůstává v zásadě stejná. Sport je nejen zdrojem prožitků, ale ve svých důsledcích také prostředkem rozvoje člověka, trénink má význam jako aktivní činitel zvyšování výkonnosti a zdokonalování člověka. Pro někoho přináší i možnost obživy, stává se i výhodným obchodním artiklem, právě tak jako prestižním činitelem na politické scéně (zvláště úspěšná reprezentace bývá zdrojem národního sebevědomí a vlasteneckého citění). Pro diváky jsou výkony ve sportu dramatickým zážitkem, mají propagační význam zejména pro děti a mládež. Ve vystupování sportovců je současně skryt velký potenciál ovlivnění (pozitivní za předpokladu, že se prezentují nejen výsledky soutěží, ale i chováním a atmosférou nevybočující z uznávaných společenských norem).

Vstup do nového století probíhá v atmosféře rozsáhlých společenských změn ve světě, celý širokosáhlý komplex změn a procesů se obvykle označuje souhrnně jako globalizace. Procesy globalizace zasahují přirozeně i do sportu. Vnější podmínky, za nichž mají být dnes hodnoty sportu realizovány, jsou stále obtížnější. Proměny se tedy dotýkají i sportu – jeho organizace, obsahu, hodnot, funkcí, podmínek. Sport ovlivňuje např. změna životního režimu, demokratizace, konzumní orientace společnosti, komercializace, medializace, vzájemné pronikání kultur, demografický vývoj, globalizace aj. Většinou nejde o vlivy, působící jen ve sportu, ale ve sportu nacházejí často příznivé uplatnění. Také pro sport je určující vývoj společenský. O tom, jaký sport je a bude, mohou proto rozhodnout jeho aktéři pouze do určité míry. Sport je také vnímán a ovlivňován *politikou, ekonomikou a mediální sférou*. Jeho podoba je určována veřejnou poptávkou, motivovanou nejrůznějšími úkoly a cíli. Zasahuje to však někdy do samotné podstaty sportu a ovlivňuje jeho původní poslání. Zdá se, že některé vlivy v posledních desetiletích nabývají na síle a nejsou ojedinelé hlasy poukazující na *ohrožení sportu*, jeho samotné podstaty: porušování fair-play, doping, násilí ve sportu a kolem něho, nacionalismus, přehnaná komercializace, korupce, levná medializace, kult hvězd... Takové negativní aspekty jsou také asociovány se sportem. Ve většině případů nejsou ohrožující faktory pro sport zcela specifické, ale sociální jevy, které ve sportu našly příznivé podmínky k útoku. Nicméně je proto někdy obtížné při prosazování a organizování sportu rozvíjet původní vizi sportu. Lze dokonce říci, že sport je v jistém smyslu zpochybňován natolik, že se ve veřejnosti objevuje averze ke sportu.

OLYMPISMUS

Mediální obraz sportu

Sportovní dění dnes zprostředkovávají media všech druhů na úrovni místní, regionální, státní i mezinárodní. Tato skutečnost výrazně napomáhá rozvoji a šíření sportu, jeho popularitě, znalostem o jednotlivých i méně známých odvětvích, přináší řadu prožitků. Má ovšem i některé stinné stránky.

Mediální pozornost se ovšem omezuje téměř výhradně na vrcholový sport. Jeho atraktivita přitahuje pozornost příznivců a zároveň i odpůrců na celém světě. Díky mimořádným ekonomickým podmínkám, mocným sponzorům, masivní reklamě a zejména velké podpoře sdělovacích prostředků (hlavně televizi) ve společnosti vysoké prestižní postavení. Ve vyhraněné podobě pouze vrcholný výkon znamená úspěch. Ten je doprovázen slávou, obdivem, publicitou a penězi, prohra často odsouzením, kritikou. Pro mnoho sportovců (ale i trenérů a funkcionářů) nastává dilema co udělat, aby se vyhnuli neúspěchu, aby dále zvyšovali výkonnost, aby minimalizovali selhání a mohli zůstat v zorném poli sportovní slávy. Za této situace bývá velmi svůdné sáhnout k nedovoleným prostředkům – doping, účelovému porušování pravidel (podvody, faulování, simulování, uplácení, podvádění). Cítí-li se jedinec jako součást obchodní atmosféry, nemusí se mu potom zdát nic neobvyklého prodat vítězství za patřičnou sumu peněz. Mediálním svět občas bohužel vytváření mínění, že je možné, ba žádoucí podvádět. Úspěch za jakoukoli cenu se prostě vyplácí, je třeba o něj usilovat – a ty, kdo se nad tím pohoršují, odkázat do role mravokárců, etika sem zkrátka nepatří.

Mediální pozornosti se často dostává negativním aspektům sportu. Media většinou z vlastních komerčních důvodů (co největší prodejnosti či sledovanosti) silně podtrhují, co ve sportu nefunguje, aniž by v patřičných proporcích současně osvětlovali a oceňovali jeho pozitivní rysy. Zvláště módními a tzv. žádanými se stávají kauzy, ve většině případů nafouklé banality, nepodaří-li se však z jakékoliv události udělat za každou cenu kauzu, nikdo o ni neprojeví zájem. Také toto vede k relativnímu ohrožení sportu, sport jako takový zůstává v pozadí a méně důležitý.

Medializace má i další důsledky – pod jejím vlivem dochází – opět z komerčních důvodů – ve vrcholovém sportu k přetížení kalendáře soutěží, úpravě pravidel, volbě data a hodiny soutěží, někdy v neprospěch samotného sportu.

Další aspekt vlivu sdělovacích prostředků představuje mediální prezentace sportovců. Fabrikovaný „kult hvězd“ jednostranně soustřeďuje pozornost na jejich finanční příjmy, přestupy aféry a skandály jejich veřejného i soukromého života apod. Téměř utajena je naproti tomu sféra jejich přípravy k výkonům, jejich úsilí, odříkání, překonávání mnoha překážek, rizik (např. zranění) apod. Je tu i nerovnost mezi sporty: rozdíl mezi velmi dobře placenými sportovci a těmi sportovci, kteří mají vynikající výkony, vyžadující také dlouhodobou a náročnou přípravu, ale ve sportech, které nejsou tak atraktivní (zvláště pro televizní přenos) a kteří jsou oceňováni minimálně. Sportovci bývají přitom často idolem především pro mladé lidi (tabulka 1). Pokud se při tom zdůrazňuje především ekonomická úspěšnost, nelze se divit, že

OLYMPISMUS

chování idolů je často napodobováno bez ohledu na to, zda se jedná o chování sociálně přijatelné či nikoliv. Přitom veřejně prezentovaný model sportovního chování často vytváří jistou mravní normu lidského jednání nejen ve sportu.

Tabulka 1. Vzory a ideály české mládeže (Zdroj: Sofres Factum 2002)

Identifikované vzory a ideály	%
Sportovci	45
Ekologické iniciativy	24
Herci	22
Hvězdy popu	18
Modelky, modely	12
Politici	7
Náboženští vůdci	4
Nikdo	34

Mediální pozornost omezená téměř výhradně na vrcholový sport způsobuje, že sport jako celek přestává být vnímán pozitivně, ztrácí svůj širší kredit prospěšné činnosti a veřejnost. Většina českých medií se nepokouší podat hlubší, skutečný obraz sportu s jeho mnohostranným individuálním i společenským významem. Spíše se fabrikuje jeho umělý mediální obraz a stírá se vědomě hranice mezi významem skutečným a významem zdánlivým, virtuálním. Zatímco v tradičním pojetí jsou hodnoty sportovního výkonu spojovány se dlouhodobým rozvojem sportovce (jeho těla, psychiky i morálky), pod vlivem hlavně vrcholového sportu se vyzdvihují jiná kritéria. Dochází tak k zásadnímu posunu chápání hodnoty sportovního výkonu od původního prostředku, jehož prostřednictvím se sportovec zdokonaluje až k výkonu jako hlavnímu cíli tréninku, který přináší úspěch sportovce a ten pak i finanční prospěch.

Struktura sportu

Působením medií se nejvíce viditelný stal tedy sport vrcholový. Nicméně právě mediálně akcentovaný pohled pouze na vrcholovou úroveň silně veřejnost ovlivňuje a jsou tak posuzovány i ostatní úrovně sportu, které mají z celospolečenského hlediska stejnou důležitost. Přes často umělé zviditelňování nelze zapomínat, že vrcholový a profesionální sport není jediným reprezentantem sportu, který je ve svém celku širší a zahrnuje širší spektrum hodnot (odreagování, obohacení prožitkové sféry, rozvíjení zdatnosti, prevence civilizačních chorob, sociální kontakt atd.).

Vědomě je proto třeba sport diferencovat v jeho podstatě, smyslu i hodnotách podle věku, úrovně tělesných i jiných předpokladů a také zájmu i motivace sport dětí a mládeže, sport rekreační a kondiční, sport soutěžní, sport seniorů, sport zdravotně postižených, sport extrémně rizikový, profesionální sport. Mnohé koncepty - např. Evropská charta sportu (1992), Bílá kniha o sportu Evropské komise (2007) i další – se v tomto smyslu obracejí vládním i nevládním organizacím s výzvou k úzké

OLYMPISMUS

spolupráci ve snaze chápat a prosazovat sport jako významný faktor lidského rozvoje v celé jeho komplexnosti.

Olympijské hry

Olympijské hry zůstávají světovou sportovní soutěží číslo jedna, v současnosti jsou nejvíce medializovanou světovou událostí. Reflektují je mladí staří, sportovci i nesportovci. V dosavadní historii doznaly nejen velkého rozmachu a světové popularity, ale současně došlo k nárůstu počtu účastníků, nároků na jejich organizaci a ke zvýšení nákladů. Přitom už v roce 1911 Pierre de Coubertin prohlásil, že *„by byla velká škoda, kdyby náklady, často přehnaně vysoké během nedávných Olympiád, v budoucnosti odradily některé země od kandidatury na pořádání olympijských her.“*

Např. podle údajů MOV se OH v Soulu v roce 1988 zúčastnilo 159 NOV na programu bylo 237 soutěží, v Sydney 2000 už to bylo 199 NOV a 300 soutěží, v Athénách 2004 pak 201 NOV a 301 soutěží, v Pekingu 2008 204 NOV a 302 soutěží. V Sydney bylo prodáno 6,7 miliónů vstupenek, bylo přítomno na 20 000 pracovníků médií a podle odhadu 3,7 miliardy televizních diváků sledovalo přenosy soutěží 3.6 miliardy diváků, Atény 3.9 miliardy, Peking podle globálního marketingového výzkumu od Sports Marketing Surveys 4.4 miliardy – nejsledovanější hry v historii viděly dvě třetiny světové populace, přítomno bylo 16 000 plně akreditovaných novinářů a asi 35 000 neakreditovaných...Počet všech akreditovaných osob ve srovnání Los Angeles 1984 a Sydney 2000 se zdvojnásobily ze 100 000 na 200 000, pokud jde o ZOH za stejné období akreditace se zvýšily z 35 000 na 90 000.

OH jsou trvale v centru pozornosti olympijského hnutí – jejich rozsah, organizace, zajištění atd. V MOV se jimi zabývá především speciální studijní komise pro Olympijské hry. Např. na 115. zasedání MOV v Praze 2003 předložila 119 bodů návrhů a úprav.

Text doporučuje, jak komplexně kontrolovat a snížit složitost příprav her, jejich provedení i náklady. Cílem je přitom zachovat hry takové, aby zůstaly *hlavním a jedinečným setkáním sportovců celého světa*, tzn. zachovat podmínky, které dovolují sportovcům dosahovat nejlepších výsledků a zajistit specifickou atmosféru her a současně umožnit médiím pokrývat soutěže a informovat o nich svět. MOV musí bdít nad tím, aby pořadatelská města a jejich obyvatelé měly prospěch ze zařízení, infrastruktury, prostředí a zkušeností. Větší neznamena ještě lepší, a nadbytek výdajů nezaručuje nutně lepší kvalitu.

Hlavní zásady pro doporučení:

- Olympijské hry se přidělují hostitelským městům.

OLYMPISMUS

- Trvání soutěží nesmí překročit 16 dní.
- Maximální počet sportovců 10500 a 28 sportů.
- Jako zimní sporty mohou být uznávány pouze sporty, které jsou prováděny na sněhu nebo ledě.
- Minimalizovat náklady a maximalizovat využití soutěžních a tréninkových zařízení i dalších objektů, zaručit jejich plné využití pokud jde o čas, prostor i služby (např. otevření vesnice před zahájením her, tiskového střediska).
- Organizační výbor her musí přijmout účinné postupy na podnikatelském poli s cílem zlepšit řízení her a koordinaci prací tak, aby bylo nejlépe využito zdrojů.
- Vydat vhodné směrnice a najít příslušný prostředek k udržení celkového počtu osob, akreditovaných na hrách.
- Skončit s růstem cen, vyvolávaným porovnáváním s předchozími a jinými většími akcemi. Nabídka služeb by měla zůstat na rozumné úrovni a být přizpůsobena reálným potřebám (např. výstavba vesnice, střediska pro média, restaurace, dopravy, personálu a bezpečnostní služby).
- Použít existujících zkušeností a znalostí z programu řízení Olympijských her, jako jsou typické postupy vyzkoušené a ověřené na předchozích hrách, které vedly ke snížení personálu a poradenských nákladů.
- Vyhnout se předčasnému najímání početného personálu a překotnému plánování příliš malou skupinou expertů.
- Časově vymezit dodání Olympijského ohně do pořadatelské země tak, aby nebylo překročeno 100 dní od zapálení Olympijské štafety v Olympii.
- Přizpůsobit počet dobrovolníků skutečným potřebám. Tyto počty by neměly být stanoveny „dobou trvání“, avšak skutečnými operativními potřebami v objektech.
- Zvýšit počet publikací elektronického formátu a omezit, pokud to bude možné, formát tištěný.
-

Uvedená doporučení se postupně realizují. Poslední kapitolou v olympijském hnutí byly XXIX. Olympijské hry v čínském Pekingu. Už samotné rozhodnutí MOV o přidělení her v roce 2001 vyvolalo velmi protichůdné postoje: pořádání her Číně z politických důvodů být svěřeno nemělo (některé nevládní organizace, mnozí novináři) - OH mají budovat mosty a nikoli zdi a že právě světový sportovní svátek povede k „otevření“ Číny, k proniknutí demokratických a svobodných idejí a olympiáda stane katalyzátorem změn v zemi. Uplatňování neomezené vlády komunistické strany bylo demokratickým světem oprávněně kritizováno (nerespektování lidských práv, otázka Tibetu, potlačování náboženských hnutí, kontrola medií apod.). K zesílení této fronty došlo na jaře po událostech v Tibetu a vše sublinovalo do událostí spojených se štafetou olympijského ohně. Události a politické vášně, které ji provázely, ohrožovaly nejen hry, ale olympismus vůbec, často se jednalo až o útoky na samotnou podstatu olympismu

Otázky olympismu a pořadatelství her dostaly do popředí světové pozornosti v souvislostech s dodržováním lidských práv v Číně a zvláště v Tibetu.

OLYMPISMUS

Zprostředkovaně se toto téma spojovalo i se svobodou projevu účastníků OH, objevovaly se i hlasy volající po bojkotu her. Terčem pochybností se stalo pravidlo 51.3 Olympijské charty, zakazující na olympijských sportovištích a v dalších olympijských prostorách politickou, náboženskou, rasovou a jinou propagandu. OH v Pekingu 2008 byly tak výrazně politizovány. Také řada českých médií se soustředila na otázky porušování lidských práv Čínou, otázky bojkotu olympiády a neúčasti českých sportovců. ČOV se těmito otázkami několikrát zabýval, opakovaně odmítl tvrzení některých politiků, že brání sportovcům ve svobodném vyjadřování názorů a odsoudil porušování lidských práv kdekoli ve světě.

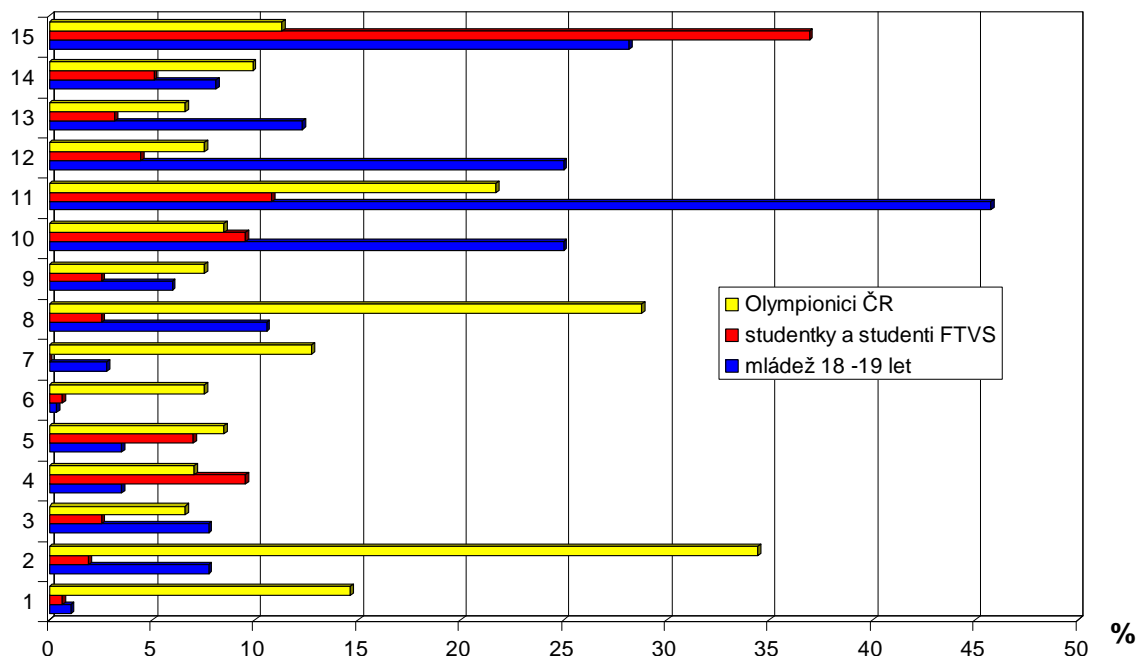
Samotné OH byly OH připraveny a organizovány na vysoké úrovni. Účastníci her byl obyvateli Pekingu vřele přijati, nebývalý zájem projevovali o olympijské soutěže i sportovce. V olympijské vesnici a na sportovištích nezazněla za celou dobu žádná veřejně proklamovaná politická témata. Soudržnost, kooperaci, a přátelské soužití 204 NOV lze považovat přínos za světového sportu a olympismu pro možná řešení různých konfliktů.

Ostatně mnohé z minulých her, i těch zdánlivě bezúhonných, nebyly bez problémů: v Londýně 1948 stavěli sportoviště němečtí zajatci, hry v Mexiku 1968 nezastavily vraždění před začátkem, v Mnichově došlo k vraždám izraelských sportovců arabskými teroristy přímo během olympijských dnů, Salt Lake 2002 bylo poznamenáno korupčními skandály atd. Olympijské instituce (MOV, NOV) nejsou politické organizace. Listina základních práv a svobod OSN je daleko silnější dokument, než Olympijská charta. Otázky přesahující horizont sportu – tedy lidská práva a nimi související zákony a jejich dodržování - jsou především v kompetenci vládních a mezinárodních vládních organizací, olympismus takovou moc nemá.

Vnímání a působení olympijských idejí a her je přirozeně diferencované. Potvrzují to i výsledky šetření Rycheckého a Dovalila (2009) u středoškolské mládeže 18 – 19 let, studentů FTVS a českých olympioniků. Co je s OH nejvíce asociováno, dokumentuje obr 1. Pozorovali jsme širší asociační spektrum u olympioniků. Osobní zkušenost a dlouhodobá stáž ve sportu v širší míře dokumentuje i vztah k hodnotám olympismu. Mládež často redukuje olympijské hnutí na OH, sporty, sportovce a sportovní soutěže. Pouze malá část z nich je spojuje se sociálně emotivní zkušeností a dalšími pozitivními principy, jakými jsou mír, fair-play atd., ale také s negativními znaky, jakými jsou dle nich komercialismus, extrémně přeceněná role peněz a médií. To naznačuje, že se oslabuje informace, že na počátku olympijského hnutí to byly především výchovné cíle a motivy, které otevřely cestu k současné největší oslavě sportu na světě.

OLYMPISMUS

Obr. 1 Volné asociace vybavené ve vztahu k Olympijským hrám

Legenda: 1. individuální aspekt, 2. sociálně emotivní zkušenost, 3. drogy, doping, 4. fair play, 5. mír, 6. účast víc než vítězství, 7. další morální hodnoty, 8. mezinárodní porozumění, 9. historické kořeny, 10. olympijské symboly, 11. soutěžení, 12. druhy sportů/sportovci, 13. komercionalizace/peníze, 14. komercionalizace/mass media, 15. další odpovědi + neodpověděli

OH poskytují velký prostor a možnosti k širší propagaci myšlenek olympismu a velkolepou demonstraci olympijských tradic, principů a symbolů. Jsou a nepochybně i v budoucnosti zůstanou nejvýznamnějším světovým festivalem sportu, kultury, umění, míru a přátelství. Pokud se nezpronevěří svému poslání, dokáží hluboce, racionálně i emocionálně působit na světovou veřejnost. Je nepochybné, že OH vytvářejí také trvalé sportovní, výchovné i kulturní hodnoty, úspěšně přispívají k demokratizaci mezinárodní politiky, vztahy mezi národy pomáhají eliminovat rasovou i sociální nesnášenlivost, podněcují umění. OH nejsou jedním ze sportovních podniků. Mají specifický duchovní obsah, hlubší propojení na výchovu, kulturu, humanismus, internacionalismus a universalismus. Jsou něčím víc než součtem šampionátů. Olympionik je nejen soutěžící, ale je i sportovním a kulturním vyslancem své země. Neprosadí-li se, resp. zmizí-li takové pojetí, OH se přemění na bezduchou show.

OLYMPISMUS

Budoucnost olympismu?

Zdá se, že mnohé rysy současného sportu nenaplnují původní olympijskou vizi jejich zakladatele. Není nic nového na tom, že mezi realitou a ideály existují rozpory, to věděl už sám Coubertin. Vnější podmínky, za nichž mají být dnes hodnoty olympismu realizovány, jsou jiné a sport odráží rovněž jejich proměny: politické, ekonomické a společenské souvislosti dnešního sportu olympismus ovlivňují.

Sport má samozřejmě sám v sobě prvek růstu sportovní výkonnosti. Čím výrazněji se prosazuje jeden z hlavních olympijských principů – výše, rychleji, silněji (často ve velmi vulgarizovaném výkladu výkon za každou cenu) – a čím více se objevují např. marketingové vlivy vnějších zájemců, tím větší je v mnoha sportovních odvětvích závislost na těch, kteří do sportu investují své prostředky. Spolu s hraničními nároky na výkon roste i nebezpečí, že se sportovci dostanou do pokušení např. získat výhody tak, že se uchylují k unfair chování a k doping. Olympijské hnutí s těmito obtížně řešitelnými problémy permanentně bojuje, tuto praxi odmítá a tyto snahy považuje za jeden ze zásadních pilířů své činnosti.

Jistý ústup idejí olympismu způsobuje také vliv medií, které často zcela nekriticky obracejí pozornost veřejnosti především na z věcného hlediska nepodstatné aspekty (přestupy, aféry aj.). Pozornost na senzační a zdánlivě atraktivní témata odvádí veřejnost od vlastních hodnot sportu a navíc jej svojí jednostranností i poškozují. Snaha o změnu takových přístupů by proto také měla být součástí sportu, jeho propagace i organizace.

Setkáváme se často s názorem, že např. výkonnostní růst sportovců je především záležitostí finanční. To reprezentuje zásadní posun chápání hodnoty sportovního výkonu od původního prostředku, jímž se člověk kultivuje, až k výkonu jako hlavního cíle tréninku, který přináší úspěch sportovce a ten pak i finanční prospěch. Tento kauzální řetězec výkon - úspěch - peníze však popírá širší, hlavní a původní smysl sportu. Vrcholné výkony ve sportu, umění, vědě i v ostatních lidských činnostech přímo s penězi spojeny nejsou. Peníze jako externí pobídky, nemohou nahradit silnou vnitřní potřebu k sebepřekonávání. Sportovec, který potřebu k vlastnímu sebepřekonání ztratil, nebo ji překryl vnějšími materiálními stimuly, může jen obtížně dosahovat rekordních výkonů.

Už v Antice byl sport považován za důležitou formu kultury společnosti. Reprezentoval také způsob organizace, respektování norem, hodnot, zkrátka civilizační úroveň. Ani dnes se tento obraz nezměnil. Sport je navzdory negujícím postojům nadále společensky považován za důležitou formu kulturního výrazu, reflektující sociální vývoj i úroveň rozvoje naší civilizace.

Sport má v sobě mnohostranný potenciál, řadu společensky pozitivních možností či příležitostí. Ovšem pouze tehdy, pokud se zakládá na společensky uznávaných

OLYMPISMUS

pozitivních hodnotách. Otázka smyslu a zdůvodnění olympismu není ovšem jen ideovou otázkou, je ve vlastním zájmu sportu. Veřejné uznání a politickou podporu si zaslouží pouze přitažlivý, náročný a přitom slušný sport, jenž uspokojuje různé individuální zájmy, ale také přispívá ke kultivaci člověka v duchu humanistických idejí demokratické společnosti.

V tomto směru je žádoucí usměrňovat další vývoj olympijského hnutí do budoucna. To se zdá však téměř nemožné pouze v rámci fenoménu sportu, není-li to vlastní celé společnosti. Uznávání a šíření principů olympismu by v tom mohlo významně pomoci. Znamená to znovu se obracet k základním hodnotám olympismu, propagovat a prosazovat je ve sportu. Sport může být generátorem těchto společensky prospěšných hodnot, může aktualizovat pozitivní postoje za jistých podmínek, tj. vezmou-li se v úvahu a omezují se faktory, které sport ohrožují.

Sport a olympismus je nadále mnohostranně oceňován. Kdo jeho hodnoty bere vážně, tomu nabízí také příležitosti k osobnímu růstu, seberealizaci prostřednictvím sportovních výkonů. Existuje dostatek důkazů (např. Svoboda, 2000) o tom, že ve sportu (zejména dětí a mládeže) převažují ještě hodnoty, spojené s dobrovolností, nadšením, obětavostí trenérů a funkcionářů.

Sport dneška už není sportem, z jakého vycházel Coubertin. Změnil se, stal se světově rozšířeným fenoménem a do jisté míry universálním „vzorem kultury“. Také z tohoto důvodu je nasnadě, že ne všechny tradiční hodnoty olympijského sportu mohly zůstat nezměněny. Některé z nich však platí a měly by platit stále. nejdůležitějším zůstává respektování důstojnosti a vážnosti člověka a uznání jeho osobnosti. Ve sportu je nutno i v budoucnosti vidět sportovní aktivitu ve spojitosti s čestným jednáním a přátelstvím. Toto platí pro všechny, kteří sport provozují.

Předvídat budoucí vývoj olympismu není jednoduché. Výhledy proto mohou být pouze subjektivně přibližné. Zatím nejrozsáhlejší je v tomto směru studie Milštejna (2000), který v letech 1991 - 1999 uskutečnil na 500 interviích se sportovci, trenéry, funkcionáři MOV, NOV, mezinárodních sportovních federací a dalšími odborníky olympismu z 80 zemí, mezi nimi byli účastníci her 1936-96 a sportovci 40 odvětví. Principiálně lze názory expertů a vyvozované tendence představit v několika bodech závěrů:

- Většina expertů si myslí, že OH budou věčné, jsou součástí moderní kultury i civilizace, přestože svět je a bude zmítán konflikty, pohromami přírodními nebo sociálně ekonomickými, hry budou ve své existenci pokračovat a rozvíjet se.
- Nevelký počet dotazovaných předvídá, že hry se zničí, budou-li se rozvíjet dále pouze podle dnešního modelu komercializace sportu obecně a zvláště OH, pokud bude vítězit doping a porušováno pravidlo rovnosti podmínek a nebude-li ctěn princip fair-play. Přesto, i mezi experty, kteří říkají, že konec OH

OLYMPISMUS

- se blíží, panuje názor, že hry se znovuzrodí, avšak v nových formách a modelech organizace.
- Globalizace olympismu a olympijského hnutí budou poškozovat sport v rozvojových zemích Asie, Afriky a Latinské Ameriky.
  - Dají se očekávat změny v evropských národních i mezinárodních strukturách klubů a národních reprezentací v důsledku rostoucí migrace sportovců ze zemí Afriky, Jižní Ameriky, zemí bývalého SSSR a zemí východní Evropy.
  - Rychlý vývoj nových netradičních sportů bude přitahovat rostoucí počet mladých, zvláště v industrializovaných zemích. V těchto sportech se také budou ustavovat mezinárodní federace a ty budou vyvíjet tlak na zařazení do programu OH.
  - Výběr kandidátských měst řeší MOV nově. Má se za to, že jde o začátek revolučních změn v řízení MOV.
  - Bude třeba nových forem organizace a řízení komplexu mezinárodních soutěží, v důsledku globalizace se zvýší počet regionálních i světových soutěží.
  - Dojde k harmonizaci rozvoje sportu vrcholového a sportu pro všechny podle modelů, které již existují v Norsku, Finsku, Německu, Australii, Kanadě a jinde.
  - Zvětší se „vzdálenost“ mezi aktivním a diváckým sportem.
  - Zvýší se role mezinárodních sportovních federací v olympijském hnutí, jednak půjde o vliv finanční, mohou se však i objevit tendence odstoupit z olympijského hnutí.
  - Dojde k posílení role NOV.

Ve své historii prošlo olympijské hnutí řadou vývojových etap, které nastolovaly mnoho otázek, které bylo a stále je třeba řešit. K hlavním patří podoba olympijských her, finanční zajištění činnosti olympijského hnutí a šíření olympijských hodnot. Pokud se podaří hry chápat ne pouze jako událost, nabízející napínavou zábavu, ale i jako symbol určité trvalejší myšlenky, tak lze do budoucna hledět optimisticky. Zájem – aktivních sportovců, ale i diváků, ekonomiky, médií, politiky a v neposlední řadě i čtených kandidátských měst – neupadá. K tomu je samozřejmě nutné vymezit, zpřesňovat a obnovovat pravidla v duchu olympismu, která jsou a budou jejich základem. Zdá se, že i olympijské hnutí se tak může úspěšně podílet na současné světové globalizaci. A může to být právě olympijská ideologie, která byla, je a lze předpokládat, že i do budoucna bude zdrojem hodnot, které zajistí její uplatnění díky své univerzálnosti a srozumitelnosti.

Uplatnění hlavních idejí olympismu nejen ve sportu, ale i v celospolečenském měřítku se stane v budoucnu pravděpodobně ještě naléhavější než dosud. Jejich humanistická orientace sport společensky povyšuje:

- Sport v olympijském pojetí znamená společenské kulturní hnutí, posilujícím v celosvětovém měřítku integraci světa.

OLYMPISMUS

- Představuje významnou možnost kultivace člověka a společnosti v duchu humanismu a demokracie, přispívá k upevňování solidarity, přátelství a spolupráce s cílem budování mírového světa.
- Hlavním prostředkem k realizaci i propagaci těchto cílů jsou nejrůznější formy sportovních aktivit, podporující zájmy i rozvoj účastníků v jednotě jejich tělesných, duševních, morálních a sociálních aspektů, včetně pravidelného konání olympijských her. Jde o veřejnou aktivitu (soutěže, tréninky, slavnosti a další formy), která tvoří součást národních kultur.
- Účast ve sportu jako univerzální a přitažlivé činnosti by měla být pro všechny „právem“ bez jakékoliv diskriminace národnostní, rasové, náboženské či sociální se zvláštním důrazem na účast mládeže.
- Podmínkou k realizaci všech záměrů je vytváření vhodných podmínek z prostředků států, občanských sdružení a dalších subjektů.
- Sportovní aktivity musejí být zajišťovány odpovídající organizací a v širokém smyslu i odborným vedením.

Mnohaletý vývoj prokázal principiální životaschopnost a nadčasovost olympismu a růst prestiže olympijského hnutí. Olympijské hnutí se rozšířilo se po celém světě, olympismus byl postupně akceptován jako základní filosofie novodobého sportu vůbec, přihlásila se k němu většina sportovních odvětví a jejich federací a tím významně přispěl k povýšení sportu na plnohodnotnou součást společenského života.

Podíváme-li se zpět, vidíme, že Coubertin považoval projekt olympismu za součást procesu modernizace světa, kterou zažíváme již od konce 19. století. A k ní patří i sport. Coubertin předjímal i ústřední problém moderního světa: Jak možné je dosáhnout toho, aby pro individuální život a sociální soužití byly zakotveny hodnoty a principy, důležité pro život, jednání a zkušenosti mnoha lidí, a aby bylo možné je upevňovat, zveřejňovat a co nejvíce světově rozšiřovat. Byla to vize. Coubertin věřil, že je to právě sport ve spojení s filosofií olympismu, které k tomu mohou přispět. Tato vize, i ve světle problémů dnešního i budoucího světa, neztratila nic na svém významu. Olympismus v nejširším smyslu sportovní praxe i jako filosofie sportu je schopný se uplatnit i v podmínkách budoucího vývoje společnosti.

Nic však neplyne samo od sebe, celý dosavadní vývoj i současnost ukazují, že o ideje a principy olympismu je třeba bojovat. Nejen ti, kteří sport provozují, ale také sportovní instituce, národní a mezinárodní organizace a v neposlední řadě i MOV nesou odpovědnost za uchování olympijských hodnot, myšlenky fair play, rovnosti příležitostí a vstřícnosti, za zachování respektu a tolerance a tím za rozvoj eticky založené olympijské sportovní kultury: pěstovat sport jako kulturní statek se spolehlivou a závaznou morálkou. Sport má v sobě nepochybný a mnohostranný potenciál, k jeho naplnění je ovšem podmínkou přístup, založený na společensky pozitivních hodnotách a z něho vycházející prezentace sportu. K tomu může přispívat systém olympijských hodnot, založený na vizi Coubertina, obohacený

OLYMPISMUS

dosavadními zkušenostmi a interpretovaný v podmínkách současnosti i budoucnosti. Je proto důležité oceňovat a prosazovat hodnoty olympijského sportu a široce je nadále propagovat. Tato cesta ovšem byla, je a bude plná konfliktů, její schůdnost však může a musí usnadnit důsledná olympijská výchova. Podpora olympijské interpretace sportu je však dnes i pro budoucnost aktuální.

LITERATURA**Bílá kniha o sportu**

1. CALLEBAT, L. P. *Pierre de Coubertin*. Paris, 1988.
2. COUBERTIN, P. *Pédagogie sportive*. Paris: Les éditions G. Cres et Cie, 1922.
3. ČERNUŠÁK, V. Smerovanie olympizmu na začiatku 21. storočia. In: *Zborník. Materiály z činnosti Slovenskej olympijskej akadémie z rokov 2003 – 2005*. Bratislava: Slovenský olympijský výbor, 2007, s. 87 – 91, ISBN 978-80-9695224-3.
4. DOVALIL, J. a kol. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004.
5. DOVALIL, J., CHOUTKA, M., SVOBODA, B. Pohledy na současný sport. *Česká kinantropologie* 9, 2005, č. 1, s. 45 – 60.
7. DOVALIL, J. *O smyslu olympijských her a sportu vůbec*. Olympijská knihovnička č. 43. Praha: Český olympijský výbor 2008.
8. DURRY, J. *Pierre de Coubertin. The Visionary*. Paris, 1996.
9. *Evropská charta sportu. 1994*.
10. GLESK, P., MERICA, M. *Olympismus*. Bratislava: Slovenská technická univerzita, 1997.
11. GREXA, J. Historický odkaz olympizmu očami súčasnosti. In: *Zborník. Materiály z činnosti Slovenskej olympijskej akadémie z rokov 2003 – 2005*. Bratislava: Slovenský olympijský výbor, 2007, s. 91 - 96, ISBN 978-80-9695224-3.
12. HODAŇ, B. *Olympismus a současný svět*. *Česká kinantropologie*, 1997, I, s.83-90.
13. MILŠTEJN, O. A. The Olympic Movement and Sport in the 21st Century: the Prognostic by Olympic Oracles. In *International Olympic Academy. Fortieth Session 2000: Olympic Games, Athletes and Spectators*. Ancient Olympia: IOC, 2001, s. 122 – 129.
14. MÜLLER, N. (ed.) *Pierre de Coubertin. Olympism. Selected Writings*. Lausanne: International Olympic Committee, 2000.
15. *Olympijská charta*. Praha: ČOV, 2007.

OLYMPISMUS

16. RYCHTECKÝ, A., DOVALIL, J. Vnímání olympijských her a olympijských principů mládeží a olympioniky České republiky. *Česká kinantropologie* 13, 2009, č. 3, (v tisku).
17. SVOBODA, B. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2000.
18. SVOBODA, B. Top Sport at its Commercial Stage. *Acta Universitatis Carolinae Kinanthropologica*. 1998, I, s. 5 - 15.
19. www.olympic.org

(Autor: Josef DOVALIL)